

PRESA VREMII DESPRE EROISMUL OSTAȘILOR ROMÂNI ÎN RĂZBOIUL DIN 1877—1878

În condițiile redeschiderii crizei orientale, în a doua jumătate a deceniului 8 al secolului trecut, popoarele din sud-estul Europei au folosit continua ciocnire de interese dintre cele două mari imperii — otoman și țarist — ca un bun prilej pentru realizarea propriilor lor năzuințe.

Participînd la războiul ruso-turc din 1877—78, România, în urma răsunătoarelor biruințe de la Grivița, Rahova, Plevna, și-a consolidat independența politică, proclamată la 9 mai 1877, independență recunoscută apoi și de puterile europene, prin tratatul de la Berlin, din 1878.

„Cucerirea independenței în 1877 — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu —, plătită cu sînge de ostașii și dorobanții români în redutele de la Smîrdan, Plevna și Grivița, a deschis calea unor noi împliniri ale idealurilor de libertate și progres ale poporului român”¹.

Eroismul ostașilor români în războiul pentru cucerirea independenței din 1877—1878 a fost redat convingător în presa vremii, a cărei tematică odată cu vara anului 1877 este axată cu precădere pe corespondențele de război.

Sînt inserate astfel știri despre atrocitățile inamicului, apeluri „la români”, articole de îmbărbătare la trecerea Dunării de către oștile române, „ode” eroilor căzuți în asalturile succesive de la Plevna, Rahova, Smîrdan.

Un mare număr de reporteri, pictori, poeți însoțesc armatele română și rusă în ofensiva lor în Balcani. De la ei parvin diverse știri, de la comandamente, din culisele politice, hotărîri „secrete”, declarații de peste hotare. Se publică chemări înflăcărâte „la arme”. Coloane întregi sînt pline de scrisori de la cititori despre înregistrarea de colecte, „reprezentățiuni dramatice” în folosul combatanților. Compasiunea pentru victimele războiului, pentru cei mutilați, miile de soldați care îndurau cu stoicism privațiunile, lipsurile, mureau pentru libertate, este imensă.

În afara corespondențelor amintite, presa va publica numeroase biografii ale eroilor, va reda diverse scene sub forma litografiilor, gravurilor și desenelor din care se pot descifra entuziasmul și comportamentul trupelor române, patriotismul și dăruirea în timpul luptelor.

Un mare merit al periodicelor din timpul războiului, și în special al principalelor ziare, „Războiul” și „Dorobanțul”², a fost popularizarea comandanților și

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 7, București, 1973, p. 955.

² Principalele ziare din vremea războiului au fost: *Românul* lui C. A. Rosetti (seria a III-a apărută a doua zi după abdicarea lui Al. I. Cuza; *Românul* ajunsese la un tiraj de 7.000 de exemplare avînd ca redactori pe Emil Costinescu și Eugeniu Carada); *Telegraful*, iar după 1888 *Telegraful român*, avînd ca redactor șef pe poetul I.C. Fundescu, apoi pe I.C. Bibicescu, ajuns ulterior, ca și Carada, la conducerea Băncii Naționale; ziarele conservatoare: *Timpul* (apărut la 15 III 1876 și cunoscut în istoriografie prin colaborarea lui Eminescu, Slavici și Caragiale); *Pressa* (seria I-a 1868—1876 și seria a II-a 21 I 1877—14 V 1881, sub

a faptelor de arme deosebite³. Ambele publicații apăreau zilnic, foarte bogate în ilustrații, prin participarea pictorului Carol Popp de Szathmary, fotografii curții domnești de la Cotroceni.

În august 1877, „Războiul” anunța că pictorul și graficianul Szathmary „va procura cititorilor noștri plăcerea de a da vederi de la teatrul războiului, unde domnia sa urmează mișcările armatei”. În numerele următoare au apărut într-adevăr vederi și scene de război semnate de talentatul pictor, ceea ce a sporit calitatea ziarului.

Cele două publicații menționate mai sus au pierdut mult prin polemicele dintre ele, prin unele polemici de nivel scăzut, dar născute din nevoia informării publicului cu știri de pe teatrul de război; ele au creat la noi presa de informație rapidă zilnică, în care scop au utilizat toate mijloacele ce stăteau la dispoziție: telegrame și scrisori particulare, relatările martorilor oculari, indiscrețiile oame-nilor, corespondențele străine.

„Războiul” publica și listele ostașilor răniți aflați în spitalele Filantropia, Brîncovenesc și Central, listele ofițerilor decorați pentru fapte de vitejie.

Ziarul „Dorobanțul” a publicat câteva gravuri ale pictorului Reis, destul de expresive, între care: „Românii în lucrarea șanțurilor din jurul Plevnei”, „Turcii la Plevna”. Aceste gravuri, cit și altele, au reușit să immortalizeze în imagini cu adâncă semnificație patriotică eroismul, bărbăția ostașului român.

Memorabilul moment al capitulării Plevnei este consemnat de ziarul „Dorobanțul”: în numărul apărut la 30 noiembrie 1877, la pagina IV-a, este publicată o gravură reprezentînd portretul lui Osman Pașa. Sub aceasta, o știre de ultimă oră, culeasă cu litere aldine, anunța: „Plevna lîngă care s-a vărsat atîta sînge românesc s-a predat. Nebiruitul Osman Pașa și oștirea lui se află în mîinile oștirilor ruse și române. Lupta a fost crîncenă.”

În numărul următor, editorialul salută călduros și elogiază eroicii ostași români. Pe tot parcursul lunilor decembrie 1877, ianuarie și februarie 1878, „Dorobanțul” revine cu noi amănunte legate de bătălia de la Plevna, reproduce comentariile presei străine cu prilejul acestui eveniment. În semn de omagiu față de bravii fii ai patriei, ziarul inserează în paginile sale la loc de cinste poeziile lui Vasile

conducerea lui C. Esarcu și Lascăr Catargiu); *România liberă* (15 IV 1877—14 I 1889 condus de fiul lui August Treboniu Laurian. În coloanele *României libere* găsim reproducă acea telegramă a revoluționarului democrat italian Garibaldi din 17 XI 1877, în ajunul cuceririi Plevnei, adresată lui Titus Dunka: „Dragă Dunka, sîntem alături de vitejii noștri frați români și sperăm în biruința... Tuturora un salut din inimă. Al vostru G. Garibaldi”); apoi ziarele *Răsboiul* (apărut la 23 VII 1877 din inițiativa și în tipografia lui Ioan Weiss, avînd ca redactor pe poetul și profesorul Gr. H. Grădăraș), *Dorobanțul* (I XI 1877 pînă la 30 V 1878 în același format cu *Răsboiul* — 35/25, cu sediul în str. Doamnei nr. 14, apoi în str. Academiei nr. 19). Pentru detalii vezi Nicolae Deleanu, *Presa războiului pentru independență*, în *Presa noastră*, an. II, iulie 1957, p. 18—23.

³ Vezi între altele *Răsboiul*, nr. 55 din 16 IX 1877; nr. 58 din 19 IX 1877; nr. 60 din 21 IX 1877; nr. 81 din 12 X 1877; nr. 87 din 18 X 1877; nr. 88 din 19 X 1877; nr. 96 din 27 X 1877; nr. 109 din 9 XI 1877; nr. 130 din 30 XI 1877; nr. 134 din 4 XII 1877; nr. 135 din 5 XII 1877; nr. 166 din 5 I 1878; nr. 171 din 11, I 1878; nr. 195 din 4 I 1878; nr. 238 din 19 III 1878; nr. 312 din 1 VI 1878; sau *Dorobanțul*, nr. 18 din 2 XII 1877; nr. 30 din 14 XII 1877; nr. 44 din 30 XII 1877; nr. 55 din 10 I 1878; nr. 56 din 11 I 1878; nr. 69 din 24 I 1878; nr. 91 din 17 II 1878; nr. 148 din 14 IV 1878.

Alecsandri „Peneș Curcanul“, „Hora de la Grivița“ și „Odă ostașilor români“⁴. Aceste poezii sînt de altfel reproduse și de presa românească din Transilvania⁵.

Cele 15 ziare și periodice românești ce apăreau în Transilvania și Ungaria acelor ani au constituit un factor important de solidarizare cu România. Între aceste publicații, locul principal îl ocupă „Gazeta Transilvaniei“, care, cu un curaj demn de admirație, se avînta în lupta politică.

De pildă, în cele 53 de numere apărute (21 IV—20 oct. 1877) au fost publicate 243 materiale și articole referitoare la România, adică în medie 4—5 de fiecare număr, fără să mai amintim știrile și informațiile de mică întindere. Mai mult pentru a cunoaște cît mai exact situația din România și de pe frontul de luptă, ziarul avea o serie de corespondenți la București și pe cîmpul de bătălie⁶.

În general, presa românească a provinciei, reflectînd opinia de masă a locuitorilor, este ecoul intereselor general românești și ale Europei progresiste. Astfel, sistematic, prin comentarii, scrisori de pe front, reproduceri din presa din țară și din alte țări, publicarea unor discursuri, comunicate oficiale de război, ordine de zi, poezii patriotice, ilustrații, ea reușește să ofere o cronică fidelă și plastică a evenimentelor de la 1877. Eroismul tinerei armate române, abnegația și spiritul de sacrificiu al ostașilor noștri sînt temele sale preferate⁷.

Eroicele lupte de la Grivița, Plevna, Rahova și Smîrdan și-au găsit mult spațiu în „Gazeta Transilvaniei“, „Telegraful român“, „Familia“, „Biserica“, „Școala“ precum și în celelalte foi românești din Transilvania.

„Salutînd noi România liberă și independentă cu inimă frățească și dorind armelor sale noroc și succes, organizăm în toate bisericile un serviciu solemn (pentru — n.n.) țara cea atît de scumpă pentru noi“, scria „Telegraful român“ din Sibiu, prin condeiul redactorului său Nicolae Cristea, cunoscut luptător pentru drepturile românilor, condamnat mai tîrziu în procesul Memorandumului⁸.

Descriindu-se eroismul ostașului român, în presa transilvană se aminteau frecvent locurile și timpurile de glorie din tradiția militară a patriei: Rovine, Vaslui, Călugăreni⁹. Iată cîteva imagini: „Trupele române ce au luat parte la ocuparea Nicopolei, precum aflăm din mai multe părți, au dovedit o ținută excelentă și o bravură extraordinară; ostașii români ca lei s-au aruncat asupra inamicului și au cîștigat un război strălucit“ (Familia), „Lupta de la Rahova au produs lauri noi roșiorilor, căci conform unei depeșe a »Românului« ei au fost cei dintîi cari au ocupat o redută“ (Familia); „Luarea redutei celei mari Grivița și păstrarea acestei poziții este a se mulțumi mai cu seamă eroismului admirabil al bravilor ostași români care, disprețuind moartea, s-au repezit asupra formidabilului fort de repetate ori și urcînd cu scările șanțurile inamicului, l-au respins din cuibul

⁴ Vezi *Dorobanțul*, din 7 I 1878 și 9 I 1878. pentru detalii vezi: Virgil Popescu, *Ziarul „Dorobanțul“ despre bătălia Plevnei*, în *Presa noastră*, nr. 5/1967, p. 33—34.

⁵ Vezi *Telegraful român*, nr. 11, 12 și 13 din 1877.

⁶ Vezi Paul Abrudan, *Românii transilvăneni în sprijinul războiului de independență din 1877—1878*, în *Transilvania*, nr. 5/1975, an. IV (LXXXI), p. 65—67.

⁷ Vezi Eugen S. Cucerzan, *Ecouri ale cuceririi independenței în presa românească din Transilvania*, în *Almanah Tribuna*, 76, p. 152—155.

⁸ *Telegraful român* din 19/31 mai 1877.

⁹ Vezi între altele nr. 51, 70, 71, 72, 94, 100 din *Gazeta Transilvaniei*; nr. 68, 69, 87, 90, 94, 95, 96, 99 din *Telegraful român*, sau nr. 29, 30, 35, 41, 43, 47, 48, 49, 51 din *Familia*. Vezi și Valentin Tașcu, *Anul 1877 și revista Familia*, în *Almanah Tribuna*, 76, p. 155—160.

acela întărit. Victoria de la Grivița a făcut să lucească paloșul strămoșesc iarăși în vechea-i splendoare.

Toată presa europeană admiră astăzi eroica atitudine a trupelor române în sângeroasa luptă de la Plevna („Gazeta Transilvaniei”).

Articolul de fond „Căderea Plevnei” publicat de „Gazeta Transilvaniei”¹⁰ aducea un cald elogiu strănepoților lui Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul, care au fost chemați să lupte pentru înlăturarea dominației turcești din Europa.

În încheiere, în numele tuturor românilor ardeleni se sublinia: „Participînd din tot sufletul nostru la bucuria generală a fraților noștri din România, le trimitem frățeștele și călduroasele noastre felicitări și dorim... ca din ruinele sângeroase ale Plevnei să răsară mult iubită pace, să se reînălțe independența României recunoscută de întreaga Europă”. De asemenea, detalii referitoare la comportarea strălucită a ostașilor români și a voluntarilor ardeleni la Plevna sînt redată și în „Telegraful Român” începînd cu numărul 81 și pînă la 96¹¹.

Războiul de la 1877—1878 și evenimentele politice din zonă au captat atenția întregii Europe, forțele progresiste ale continentului sau cele din America au salutat lupta popoarelor de la Dunăre pentru libertate și independență.

Marile ziare și reviste din Europa, chiar și unele din S.U.A., și-au trimis, la 1877, atît în capitalele țărilor beligerante, cît și pe cîmpurile de luptă corespondenți și graficieni care au descris războiul așa cum l-au văzut. Ziare ca: „The Times”, „The Daily Telegraph”, „The Morning Post”, „The Daily News”, „The Illustrated London News”, „Le Monde Illustré”, „Le Figaro”, „Ilustracion Española y Americana”, „Imparcial”, „Illustrierte Zeitung”, Gazeta de Chicago, „Bund”, „Der Osten” și altele au transmis corespondențe însoțite de impresionante desene care ne fac să înțelegem și mai mult înclăștarea la care armata română a participat din plin, dînd dovadă de un înalt eroism și plătind grele jertfe¹².

În cele ce urmează vom prezenta cîteva extrase din presa românească și străină, referitoare la glorioasele fapte de arme ale ostașilor români din războiul pentru cucerirea independenței de stat.

Războiul nr. 55 din 16 sept. 1877:

„Căpitanul Nicolae Valter Mărăcineanu”

„Acest brav ostaș s-a născut în anul 1842. Este fiul d-lui Nicolae și a d-nei Luxandra Mărăcineanu. A intrat în serviciul militar la 1858 cu rangul de cadet sau, cum se numea pe atunci iuncăr în cavalerie. În urmă, odată cu obținerea gradului de sublocotenent a trecut în infanterie, unde a înaintat pînă la gradul de căpitan. La 30 august a.c. cu ocazia asalturilor date redutelor de la Plevna, Valter comanda un batalion de miliție. Ca un bun comandant, el încuraja prîn toate mijloacele pe soldații săi și precum am mai arătat printr-o ilustrație în unul din numerele trecute, în momentul cînd a înfipt pe redută steagul batalionului său, el a căzut lovit de mai multe gloanțe. Valter era foarte iubit de toți care îl cunoșteau. Am vorbit cu răniții de la batalionul său; toți erau pătrunși de durere. Unii plîngeau ca copiii de pierderea bunului și bravului lor comandant. Asemenea și ofițerii din corpul său, toți fără osebire, regretă adînc moartea lui.

¹⁰ *GazTrans* din 1/13 decembrie 1877.

¹¹ De pildă în nr. 96 sînt trei pagini mari despre căderea Plevnei. Vezi pentru detalii: Mircea Păcuraru, *Ecoul războiului de independență în Telegraful român din Sibiu, în Mitropolia Ardealului*, nr. 4—5, 1967, XII, p. 315—344.

¹² Ion Munteanu, *Eroismul armatei române oglindit în presa europeană, în România literară*, an. VIII, nr. 19, 1975, p. 20.

Din scrisoarea d-lui sublocotenent Brociner din batalionul său, căzut rănit tot la Plevna, scrisoare pe care o reproducem mai la vale, se poate vedea durerea cu care vorbește despre căderea lui Valter, aflându-se tocmai în capul corpului său.

Din familia lui nu mai trăiește decât mama sa, bătrână și neconsolată, care nu mai are nici un alt copil.

Precum ni se spune, cadavrul lui nu s-a putut aduce în București din cauza diferitelor împrejurări de la cîmpul luptei, care au făcut imposibilă ridicarea corpului.

Municipalitatea din București, pentru amintirea memoriei lui Valter, a hotărît ca strada de la locuința lui, care duce din strada Știrbei Vodă spre Tribunal, să poarte numele lui“.

Războiul nr. 58, 19 sept. 1877:

Trei viteji, Cucerirea steagului turcesc.

„Iată cum descrie Grigore Ioan luarea steagului:

„Eram înainte. Gloanțele plouau ca pietre. Turcii erau la trei sute pași și se găteau de retragere. Eram înaintea celorlalți...

De-odată văd un alt turc, spătos, fugind cu un steag.

Îl ochesc, el cade, mă arunc pe el cînd voia să descarce revorvelul... și trag steagul... Mă silesc să îl smulg. Atunci doi turci se aruncă asupra-mi. Mă pun în apărare: din fericire sergentul și caporalul meu îmi vin în ajutor. Culc la pămînt un turc, ei culcă la pămînt pe celălalt și eu am smuls steagul“.

Gazeta Transilvaniei nr. 70 din 8/20 sept. 1877:

„Rezbelul — Brașov, 19 sept.“

„Știrile aduse de noi în numărul ultim s-au adeverit pe deplin. Luarea redutei celei mari »Grivița« și păstrarea acestei poziții tari este a se mulțumi mai cu seamă eroismul admirabil al bravilor oșteni români care, disprețuind moartea s-au repezit asupra formidabilului fort de repetate ori și urcînd cu scările șanțurile inamicului, l-au respins din cuibul acela întărit. Victoria de la Grivița a făcut să lucească paloșul strămoșesc iarăși în vechea-i splendoare. Toată presa europeană admiră astăzi eroica atitudine a trupelor române în singeroasa luptă de la Plevna. Distincțiile cu totul extraordinare care le-au primit comandanții și oștenii români de la țarul tuturor rușilor sînt de natură a face senzație în toată lumea, căci nu s-a așteptat nimeni ca o armată tînără ca cea română să dovedească atîta virtute militară și atîta eroism în luptă. După luarea Griviței, împăratul Alexandru a putut să primească cu mulțumire din mîinile principelui Carol mare cordon al ordinului »Steaua României«.

Bucuria ce trebuie s-o simțim asupra succeselor strălucite ale stindardului român, care primul a fost plantat pe șanțurile inamice de la Grivița se turbură astăzi numai prin știrile ce ne sosesc de la pierderile enorme ce le-au suferit bravele batalioane române.

Ajutorul pentru frații noștri! Săriți în ajutor bravilor de la Grivița care și-au vărsat sîngele pentru patrie!

Aceste exclamări se aud astăzi în toate părțile României, ele străbat pînă la noi. Corespondentul nostru din București ne expune cu cuvinte destul de convingătoare, cît de mari sînt încă trebuințele societății „Crucii Roșii“ și cît de mult poate astăzi folosi și cel mai mic ajutor dat spre alinarea durerilor celor ce au căzut pe cîmpul de onoare!...”

Războiul nr. 60 din 21 sept. 1877:

„Maiorul George Sonțu“

„Maiorul George Sonțu era un vechi elev al școlii militare. Mult timp a făcut parte din Regimentul 2 infanterie, unde era într-o intimă amiciție cu locotenent colonelul d-l. Bacaloglu (mort în Brăila la 1876)... O instrucție superioară, câștigată prin o stăruință exemplară, ajutat și de inteligența-i rară, făcuse din el un capabil și brav militar.

Pe lângă aceste superioare calități, educația îngrijită ce primise, bunătatea inimei, dulceața și frumusețea fizionomiei îl făceau atât de iubit de amicii și camarazii săi, încât suvenirea lui astăzi provoacă lacrimi de durere tuturor. Nefericita lui mamă și soră îl vor plînge mereu. El nu era căsătorit, găsea chiar necalculată căsătoria pentru un militar. Odată îmi zise: »Copiii mei sînt mari ca și mine, am un batalion de flăcăi, cît pentru nevastă, iat-o!« și-mi arată sabia! La asaltul Griviței comanda un batalion din Regimentul 10 de dorobanți care se compunea în mare parte din conjudețenii săi. Iată ce-mi nară unul din bravii săi soldați, vizitat de mine la spitalul Brîncovenesc, rănit tot în lupta din 30 august: »Înainte de a începe atacul, maiorul nostru Sonțu, ne zise: Băieți, să aveți curaj! Cu Dumnezeu înainte! Cine va fi să moară va muri și aici cum moare și acasă! Și apoi, dacă zilele ne vor fi numărate, mai bine să murim aci, luptînd ca vitejii pentru patrie! Cine moare pentru țară e fericit pe lumea cealaltă. Dumnezeu ne va ajuta! Înainte, copii! Cu astfel de vorbe ne făcuse lei!...

Focurile plouau asupră-ne și ai noștri cu îndoită furie înaintau! Dar un obuz lovește pe maiorul nostru la gît; se clătină puțin și cade, strigînd încă: Înainte, copii! Am pierdut un bun comandant, domnule!«

Gazeta Transilvaniei nr. 80 din 13/15 octombrie 1877:

„Citim în Românul: Calafat 7/19 octombrie. Astăzi, la orele 10 bateriile noastre au început o bombardare contra Vidinului dar mai cu seamă asupra unui monitor și a cîtorva caice care se aflau la sud de Vidin în port. Focul nostru, bine dirijat, a cufundat două caice, a lovit monitorul; dar ce este mai important e că bateria »Independența« a dat foc cazărmii și grajdurilor cavaleriei din cetate... N-avem deplînge nici o pierdere în oameni. ...Spiritul trupelor este excelent ca și ținuta și sănătatea lor.“

„Războiul“ nr. 96 din 27 octombrie 1877:

„Sublocotenent Horcea Vasile“

„Mulți viteji va avea să numere România în analele sale istorice, mulți martiri care s-au sacrificat pentru susținerea și înălțarea numelui de român, atât de bîrfit de străini.

Horcea Vasile este numele bravului ce dăm astăzi publicului. El s-a născut în 1848, aprilie, în Sărnești, o comună din județul Neamț, acest județ muntos de unde au ieșit mulți bravi care au arătat că urmașii lui Ștefan cel Mare sînt mîndri de trecutul lor.

Intrat în armată la 1863, prin purtarea și silința lui a trecut treptat gradele inferioare, cînd la anul 1872 a căpătat gradul de ofițer în Regimentul al 8-lea de linie. Horcea Vasile este unul din acei ofițeri care fac parte din întia promoție a școalei divizionare. Atracțiunea și amorul de arme făceau din acest curajos muntean un adevărat soldat, care nu se da înapoi în fața gloanțelor. Văzîndu-l cineva cu cîtă obișnuință petrecea viața de oaste ar fi zis că era vreunul din acei copii de trupă care cresc și se deprind în mijlocul luptelor în vîljiul gloan-

țelor. Orice român trebuie să fie mîndru că după două secole de amortire în timpul cărora se credea că avîntul de vitejie al oșteanului nostru a încetat, orice român trebuie să fie mîndru că la cea dintîi ocazie, la cea dintîi alarmă de război, bravi fii ai României au răspuns să dovedească că numele ce-l purtăm știm să-l apărăm. Horcea Vasile este unul din luptătorii care au căzut la 30 august în fața Plevnei, la luarea redutei Grivița, de unde renumele vitejiei românești s-a răspîndit cu iuțeala fulgerului în toată lumea.

Vasile Horcea a fost unul din aceia care au ridicat numele de român, care au arătat străinilor că în vinele românului curge sînge de brav. A fost un bun soldat și sincer camarad, un adevărat tovarăș de tabără, aceia ce l-au cunoscut au simțit vii regrete pentru acest amic devotat.“

Dorobanțul nr. 1 din 15 noiembrie 1877 — București:

„Alaltăieri s-au împlinit trei luni de cînd oștirea română urmărește cu vitejie în Bulgaria pe dușman ...

Lumea întreagă, chiar vrăjmașii noștri, văzînd-o că se luptă cu vitejia străbună o admirară și începură să respecte țara noastră, de care pînă acum nu prea ținea seama, și s-o proclame vrednică de a fi de sine stătătoare. Glorie dar oștirii, glorie șefului ei, căci au știut în acest scurt timp să reînvieze fala strămoșească, și să redea numelui de român strălucirea de odinioară.

Cu toate acestea, încă se găsesc la noi oameni care susțin că rău a făcut guvernul de a trimis armată pe cîmpul de biruință, că rău a făcut de a redat țării vechea glorie, dovedind lumii că ea n-a pierdut vechea vitejie. Acestor oameni le vom răspunde cu cuvintele testamentului lui Ștefan cel Mare, care e temelia politicii noastre naționale. Acest erou în veci nemuritor al neamului român zise la moartea-i fiului său și boierilor.

»Uniți-vă și cu vrăjmașul cînd mîntuirea țării cere aceasta, dar muriți mai bine toți decît să lăsați să se calce drepturile ei«. Românii îl ascultară și se uniră cu turcii prin tratate, dar cînd țara fu atacată se sculară ca un singur om, biruîră sau fură biruiți dar păstrară și lăsară ca moștenire o țară mîndră și frumoasă.“

Românul din 16 noiembrie 1877:

„Rahova, 9 noiembrie“

„Trupele care au luat parte la această luptă [Rahova — n.n.] au fost un batalion din reg. 1 de dorobanți (Mehedinți și Dolj) comandat de maiorul Mateescu, un batalion din reg. 4 de dorobanți (Muscel și Argeș) comandat de maiorul Giurescu, un batalion din reg. 6 de dorobanți (Ilfov) comandat de maiorul Ene; Reg. 10 de dorobanți (Putna) comandat de locotenent colonelul Măldărescu, două regimente de călărași, două regimente de roșiori și un regiment de ulani ruși.

Regimentul de roșiori și ulani cu batalionul Mateescu au ocupat partea despre Ogost, sub comanda generalului Meyendorff, cu însărcinarea de a tăia linia de retragere a inamicului. Celelalte trupe, sub comanda supremă a colonelului Slăniceanu, venind din partea despre Isker au sosit la dealurile Rahovei în ziua de 7 noiembrie și au început atacul de artilerie cu cea mai mare vigoare pe la 9 jumătate ore dimineața.

Aceste trupe, după cîtva timp de luptă au ocupat întîile retranșamente și redute, cea mică cu pierderi neînsemnate și apoi s-au îndreptat spre grosul armatei turcești. În același timp, batalionul Mateescu făcea un atac simultan asupra redutei despre Agost, spre a ține acolo o parte din trupele turcești. Cu toate acestea,

lupta fu serioasă și aici maiorul Mateescu, căzu lovit în fruntea batalionului său, pierzînd și oarecare număr de oameni. După prînz, trupele colonelului Slăniceanu au atacat reduta cea mare, apărată de artilerie și de cea mai mare parte a forțelor turcești.“

Familia nr. 49, 1877:

„Plevna a căzut... Dar numele apărătorului ei va trăi dimpreună cu a nemuritorilor cari au cuprins-o.“

Dorobanțul nr. 21 din 5 decembrie 1877:

„Prințul Milan, cu ocazia intrării Serbiei în război, a declarat la 2 decembrie 1877:

„Vom găsi pe cîmpul de luptă viteaza armată rusă... vom găsi pe frații muntenegreni și pe vitejii noștri vecini românii, care trecînd Dunărea, s-au dus să se lupte pentru independența și libertatea creștinilor asupriți.“

Dorobanțul nr. 30 din 14 decembrie 1877:

„Maiorul Giurescu Dimitrie, mort în bătaia de la Rahova“

„Giurescu Dimitrie, unul dintre românii cu atît mai regretați cu cît mai mult și-au iubit țara lor, este născut la 1835, iulie 27 în București...

... La 1859 de ani sergent, la 1861 sublocotenent, la 1863 locotenent, la 1867 în urma unui examen strălucit căpitan și la 1875 maior, el înprospăta cu ocazia actualului război exemple date de străbunii cei mai depărtați, de cei ce fură întii în croism și lăsară neșterse numiri, ca dacii, fabricii, scipionii.

Maiorul Giurescu Dimitrie ceru comandantului diviziei de la Rahova ca batalionul său, care era rînduit în a treia linie de atac, să treacă într-a întia, mai ceru soldaților săi să-l urmeze, le deschise cale, o cale singură și lovit de glonțul inamic căzu fericit că avusese timpul de a-și plăti tributul de om și de român!

Astfel încunună el viața sa de militar, dobîndind pe lîngă semnul onorific de argint ce avea deja pentru un serviciu neîntrerupt și satisfăcător de 18 ani și și aurelada vitejiei și a devotamentului pentru țară...“

Românul din I ianuarie 1878:

„Pentru o țară ce intră în rezbcl, cumplită era situațiunea României la începutul anului 1877.

Dar în sînul națiunii române sta tînuită de secole o comoară nesecată de vitejie ostășească și de sacrificii patriotice, cu ajutorul ei totul se putea spera, în zilele mari, ea putea ține loc de tot ce lipsea. Ei meraseră înainte cu o nemărginită credință. Facultățile fericite ale gîntei române se dezvăluiră sub neînduplecatele cereri ale evenimentelor, ele făcură minuni și izbînzile cele mai strălucite pe toate tărîmurile încununară și de astă dată credința nobilă și patriotică, făcînd să muțască scepticismul și disprețul de sineși.“

Telegraful român nr. 103 din 29 XII 1877/10 I 1878:

„Anul 1877 se încheie“.

„A fost acesta un an mare în viața popoarelor europene, un an hotărîtor în viața popoarelor din Orient și a fost anul care desparte viața poporului român în două. Au trecut aproape trei sute de ani de cînd vestea despre faptele bărbătești ale românilor străbătea prin toate țările Europei și lumea sta cuprinsă de

uimire față de Mihaiu, viteazul domn care știa să stea drept și îndrăzneț între două împărății puternice.

Au trecut însă câteva luni de zile și numele »Curcan« a ajuns a fi popular în Europa, la Plevna, la Rahova, la Calanca, românii au dovedit că sînt adevărați urmași ai străbunilor săi, că știu să apere o cauză, că sînt un popor de bărbați. Și astăzi nimeni nu mai cutează a deosebi pe români de români, fie oriunde în Moldova, în Muntenia, în Ardeal, în Banat, în Bucovina, în Basarabia, românul cînd e vorba de faptă bărbătească, e român ca toți românii. Asta ne leagă, ne împreună și ne încheagă, asta silește lumea să recunoască în noi un popor compus din oameni de același fel binecuvîntat. Zicem dar fără de sfială: anul 1877 a dat Europei un nou popor. Și în curînd acest popor va dovedi că afară de aceea că știe să apere o graniță, afară de aceea că știe să mențină ordinea, mai știe să primească roadele muncii veacurilor și să comunice cultura societăților cu care se atinge, va arăta că poartă comori bogate în sufletul său...

Sîntem tari în credința că Europa, chiar în interesul ei, va ocroti pe acest popor și-i va crea o pozițiune încît să poată împlini funcțiunile ce i se cuvin în organismul societății europene. Îndeosebi însă bărbații de stat ai Austro-Ungariei vor înțelege acum că românii fie dincoace fie dincolo de Carpați sînt garanția ordinii, vor înțelege și nu vor căuta să jignească dezvoltarea lor firească."

Dorobanțul nr. 104 din 1 martie 1878:

„Sergentul Georgescu Marin din Regimentul 2 artilerie, batalionul 2, mort în lupta de la 30 august.“

„Ziua de 30 august cînd oștirea română împlîntă falnic drapelul ei pe întări-
rile Griviței, a adăugat o pagină glorioasă și strălucitoare la istoria noastră
națională. Acea zi fu pentru străini și chiar pentru un însemnat număr de români
o adevărată revelație, căci dovedi într-un moment palpabil și necontestabil că
românii de astăzi au păstrat neatinse cu toată epoca nefastă a fanarioților, virtu-
țile războinice ale strămoșilor noștri, disprețul de moarte și virtutea lor pe care
n-o biruia nici o suferință. Dar multe jertfe costă pe români acea zi măreață!

Între cei căzuți atunci fu și sergentul Georgescu Marin, al cărui portret îl
dăm aci, martir obscur al gloriei naționale... El era născut în București la
10 decembrie 1858, din părinți săraci... La 15 august 1874 intră ca voluntar în
Regimentul nr. 2 de artilerie călărească, bateria a 3-a. Ca soldat își dete mari
silințe și în februarie 1875, după ce depuse examen deveni caporal, iar la aprilie
1876 sergent. Cu acest grad fu trecut la bateria nr. 2 a aceluiași regiment și merse
pe cîmpul de luptă, unde-și făcu datoria ca bun român ca ostaș adevărat. Fie-i
țărîna ușoară!“

Dorobanțul nr. 143 din 9 aprilie 1878:

„Căpitanul Romano Mihail“

„Romano Mihail s-a născut la 5 dec. 1848 în orașul Botoșani. Intrînd în
armată la etatea de 18 ani, dînsul trecu treptat prin toată ierarhia gradelor în
intervalele prescrise de regulamentele militare... În ianuarie 1872 ajunge căpitan
în Regimentul 5 de linie. În acest grad se afla și la atacul redutei Grivița în ziua
dureroasă dar falnică de 30 august 1877. În atacul din ajun, căpitanul Romano
se arătase neobosit și netemător în fața focului care ploua din întărirea turcilor.
Cu sufletul plin de o nobilă ambiție el ar fi dorit ca izbînda să fie deplină chiar
de la acel atac și fiindcă această dorință a tuturor rămăsese nerealizată își

propuse să se răzbune la cea dintâi ocazie. În ziua de 30 august, semnalul luptei se dete cu acel ziar respectuos care anunță o oră supremă. Dînsul se puse în capul companiei spre a stimula și mai mult avîntul soldaților și nu se retrase un singur pas. Gloria îmbietoare de asemenea suflete îl ridică pînă la dînsa iar corpul lui Romano căzu pradă fierului vrăjmaș. El servise țării 11 ani, 11 luni și 16 zile, totdeauna cu demnitate și cu un devotament inerent caracterului său. În cartea eroilor de la Grivița numele căpitanului Romano Mihail va străluci alături cu al maiorului Sonțu și ai celorlalți viteji apărători.“

Dorobanțul nr. 166 din 4 mai 1878:

„Sergentul Mateescu Petru, căzut la luarea Griviței“

„Petru Mateescu se născu la 5 mai 1851 în comuna Fălticeni vechi... districtul Suceava... Cînd se concentră oștirea noastră, sergentul Mateescu își urmă regimentul pe malul Dunării, trecu Dunărea cu el și la 30 august luă parte la acel glorios fapt de armă, luarea Griviței care va fi înscris cu litere de aur în istoria țării noastre. Bravii dorobanți, eroii zilei, arătară aici acel avînt străbun al românilor care le asigura izbînda în contra vrăjmașilor înzecîți ca număr.

Mateescu și tovarășul său, iarăși sergent C. Popescu se distinseră. Ei căzură morți, dar înăuntrul redutei în care intraseră dintre cei dintîi, sigilînd astfel prin sîngele și moartea lor ideea independenței, care le încălzea inimile cînd au pătruns. Fie-le țărîna ușoară!“

Familia din 18 26 mai 1878:

„Laurii armatei române“

„Armata română și-a cîștigat în războiul actual un nume nemuritor și astfel a făcut națiunii onoarea nepieritoare. Ziarele străine nu încetează d-a constata bravura trupelor române. Din cele multe, iată înregistrăm cîteva: »de Nord« vorbind de cuvîntul atît la deschiderea Camerelor continua: »Principele Carol zice cu drept cuvînt că armata română a consacrat pe cîmpul de bătaie proclamațiunea independenței României«. »Fremdenblatt« scrie: »De la ieșirea lor pe cîmpul de bătaie, trupele românești au avut succese mai multe și mai bune de cum lumea le-ar fi așteptat de la dînsule. Pretutindene ele s-au ținut cu bărbăție față de focul vrăjmașilor și la deosebite ocazii au întunecat prin manevrările lor bine plănuite succesele armatelor vechi«. »Neues Wiener Tageblatt« zice că »principele Carol, în urma purtării brave a armatei sale se poate aștepta cu drept cuvînt la recunoașterea independenței țării sale«. »Corespondența politică« recunoaște că Diviziunea a II-a română a fost cea dintîi care a intrat în Plevna și că românii au fost cari au susținut primul atac al turcilor sub comanda lui Osman.

Împăratul Germaniei felicită prin o telegramă pe domnul românilor și armata română pentru vitejia ei.

Prin aceeași telegramă acordă supremului comandant al armatei române cea mai mare decorațiune militară, aceea care nu se dă în Germania decît pentru vitejie. Marele duce Nicolae, răspunzînd la scrisoarea principelui Carol prin care acesta i-a transmis medalia »Virtutea militară« zice între altele: »Permite-mi a vă repeti cu această ocaziune că totdeauna am fost fericiți de a recunoaște bravura și solidele calități militare ale armatei române. Ști iarăși prea bine cu ce încredere am dorit a vă vedea concurînd cu trupele alteței voastre la întreprinderile noastre, și amintirea frăției noastre de arme purure îmi va fi scumpă.“

*Războiul nr. 312 din 1 iunie 1878:**„Dimitrie Radovici“*

„Născut la Craiova la 1857, a intrat în armată ca voluntar la 1875 în Regimentul nr. 4 compania 6. A trecut cu succes examenele și într-un an jumătate a ajuns sergent în compania sa. Prin felul și conduita lui se făcuse îndată iubit și devenise un bun militar.

La 1877 sub comanda căpitanului Cristescu a plecat la război. Trecînd Dunărea a luat parte la toate luptele de la Plevna. În octombrie cînd s-a propus cine voiește să atace reduta Grivița nr. 2, cel dintîi care a ieșit din rînduri a fost sergentul Radovici trăgînd după sine mai mulți camarazi. La 28 noiembrie [predarea Plevnei — n.n.] era aproape de căpitanul său, în prima linie. La 12 ianuarie 1878 a intrat în lupta de la Smîrdan — Tarnovo, unde cade rănit și moare.“

*Războiul nr. 314 din 3 iunie 1878:**„Amintiri de la Plevna. La ambulanță“*

„Aci se prezintă ochilor cel mai sîfșietor spectacol. Turcii, după cum se știe n-au permis brancardierilor noștri să adune pe cei căzuți în luptă. Ei au tras asupra-le, au omorît și au rănit grav pe mulți dintre dînșii, cu tot semnul distinctiv ce purtau aceștia... Rezultă de aci că mare parte din răniți se tîrau cum puteau pînă la ambulanță. Era ceva cu totul trist a vedea pe acești nefericiți martirizîndu-se astfel. Setea și durerile îi consumau cu totul. Pe fața lor palidă se citea oribilele suferințe ce îndurau în aceste momente...“

O activitate admirabilă se putea vedea aici din partea personalului sanitar al corpurilor ce luaseră parte la lupta din acea zi, cu toată insuficiența sa. Făcea minuni de zel și umanitate, corespunzînd astfel într-un mod demn și complet nobilei lor misi.“

The Times din 31 mai 1877:

„Trupele române care au fost în acțiune în lungul Dunării sînt lăudate pentru singele lor rece. Le laudă atît ofițerii lor, cît și străinii care au avut ocazia a le vedea purtarea.“

The Morning Post din 15 septembrie 1877:

„În asaltul contra Griviței, românii s-au distins mult. La al treilea atac, întăriturile turcești au fost luate prin folosirea de scări.“

The Times din 17 septembrie 1877:

„Trupele românești au dezmințit în mod efectiv toate bîrfelile pe care criticii străini le-au afirmat în privința capacității lor de a sta sub foc și au demonstrat încă odată faptul că curajul fizic nu aparține numai cîtorva naționalități favorite, dar că este o calitate generală inerentă întregii rase omenești. Dacă rușii vor reuși să ia Plevna, ei vor datora o parte nu mică a izbîndei lor cooperării aliaților lor români.“

The Daily Telegraph din 17 septembrie 1877:

„Românii au avut de îndurat o grea încercare în apărarea redutei Grivița. Turcii au atacat nu mai puțin de 11 ori acea redută, dar fără succes. Se admite de către toți că trupele române au apărut poziția cu foarte mare bravură. Starea

de suflet care predomină printre trupele române este excelentă. Tinerii soldați români se luptă în chip admirabil.”

The Daily Telegraph din 3 octombrie 1877:

„Trupele române s-au purtat cu un curaj lăudabil și au pornit de repetate ori la asalt [în luptele de la Plevna — n.n.]. Mulți ostași români au fost uciși chiar pe zidurile redutelor turcești, la care ajunseseră cu mare curaj și tenacitate. În rezumat s-au purtat minunat de bine, mai ales că sînt la prima lor încercare. Despre artileria lor, chiar rușii vorbesc în termeni de nestîinjenită laudă. Cavaleria lor nu a fost încă în acțiune, dar atît caii cît și oamenii au rezistat în chip cu totul satisfăcător uzurei obișnuite a războiului. Infanteria a arătat o desăvîrșită bunăvoință de a intra în foc și chiar un deosebit elan în împrejurări deosebit de grele pentru trupe tinere. Că nu s-a dat înapoi și că nu a stat la îndoială de a se expune e adevărat de faptul că din 7000 de oameni angajați efectiv ea a pierdut 2000 în luptă sau aproape 30% din efectivul angajat. Nici una dintre răuvoitoarele și netemeinicele preziceri care au circulat în mod curent de multe luni în presa austro-ungară și germană spre dauna acestei mult ignorate mici armate nu s-au îndeplinit. Ea a luptat și a luptat cu bravură.”

The Morning Post din 1 octombrie 1877:

„În fața Plevnei, brigăzile românești au repurtat singurul succes al zilei de partea atacatorilor și în întîlnirile următoare... s-au arătat cu totul egali cu cele mai bune trupe ale Rusiei.”

Imparcial din 23 septembrie/4 octombrie 1877:

„Efectul moral produs în sufletul trupelor române, de ultimele operațiuni, e excelent [Grivița fusese ocupată — n.n.]. Soldații aceștia noi se cred acum soldați deprinși cu războiul și ard de dorința gloriei militare. Toată lumea e martoră că armata română știe să se bată. Sîngele vărsat n-a fost deci neroditor.”

Der Osten (Viena) din 9/21 octombrie 1877:

„Bărbăteasca pășire a României pe cîmpul de rezel a schimbat cu o singură lovitură situația statului român...”

Eroii care țin sus și tare pe cîmpurile de luptă ale Bulgariei drapelul român, care e împodobit cu lauri, nemuritori, nu-și varsă în zadar sîngele lor. România liberă și independentă va ocupa cu mîndrie un loc în concertul european și marea ei faptă împreună cu numele ei vor fi imprimate în inimile generațiilor viitoare.”

Ilustracion española y americana nr. 19/1877:

„Pentru cine vrea să studieze filozofic ce se petrece pe țărmurile Dunării, ceea ce trebuie să atragă mai mult atenția lui este steagul tricolor care se ridică lîngă cel rusesc: e acel popor care în Orient are un nume ce seamănă cu acela al vechii stăpînitore a apusului, e aceea limbă neolatină vorbită în mijlocul popoarelor germane, slave și orientale... Acuma caută să rupă complet lanțurile și în silința pe care alături de armatele țarului va face-o avem a o urma cu interes toate națiile zise latine...”

[*Gazeta de Chicago și Bund (Berna)*]

„Corespondentul acestor ziare, care însoțise în prima linie de luptă o companie ce atacase la 27 august la Grivița, își încheia astfel relatarea:

»Mi-ar trebui mult timp ca să numesc pe toți bravii... Niciodată n-aș fi crezut să văd atîta bravură la o trupă care pînă atunci n-a cunoscut focul... Armata română merită a fi pusă lîngă orice altă armată a Europei și oricare poate fi mîndru de soldații și ofițerii ei care au dat probe atît de strălucite de vitejie«.

STELIAN POPESCU

LA PRESSE DU TEMPS SUR L'HÉROÏSME DES SOLDATS ROUMAINS
DANS LA GUERRE DE 1877—1878

(Résumé)

L'héroïsme des soldats roumains pendant la guerre pour l'indépendance de 1877—1878 a été relaté d'une manière éloquente dans la presse du temps dont le contenu, à partir de l'été 1877, est dirigé principalement sur les correspondances de guerre. La presse va publier de nombreuses biographies des héros, va imprimer diverses scènes sous forme de litographies, l'enthousiasme et le comportement des armées roumaines, le patriotisme et l'abnégation pendant les luttes.

On publie des fragments convaincants: extraits des journaux et revues roumaines comme: „Răsboiul“, „Dorobanțul“, „Gazeta Transilvaniei“, „Telegraful român“, „Familia“, mais aussi de la presse étrangère comme par exemple: „The Times“, „The Daily Telegraph“, „The Illustrated London News“, „Le Monde Illustré“, „Le Figaro“, „Ilustracion Española y Americana“, „Imparcial“, „Der Osten“, la gazette de Chicago, etc.